

Den stora oredans tid

Remissdebatten kastade ett blixtljus över den anda, som fortfarande präglar förhållandena inom den demokratiska oppositionen. Det fanns varken ledning eller sammanhang i oppositionens agerande; vad man såg var tre partier, som manövrerade var för sig för att få gynnsammaste positioner.

Till alla, som beklagat detta, bör sägas att något annat knappt varit att vänta efter ett så svårt valnederlag: allvarligast därför att det kom så oväntat. På längre sikt sett är inte heller den aktuella förlamningen av oppositionen sedd som helhet det mest bekymmersamma. Den kan övervinnas, om partierna själva vill. Verkligt oroande är att den inre självprövningen och de därav följande spänningarna inom alla tre partierna kan leda till ett sammanbrott för själva grundtanken bakom de senaste årens i stort sett gemensamma borgerliga oppositionspolitik — nämligen att skapa ett samlat politiskt alternativ till den socialdemokratiska regimen.

Skulle de krafter inom folkpartiet resp centerpartiet, som öppet eller förstulet arbetar för en "öppning vänster", dvs för en beredskap till koalition med socialdemokraterna, få överhand i någondera partiet försvinner förmodligen för överskådlig tid framåt möjligheterna till ett regimskifte som innebär en verklig växling vid makten. Ty då är det slut med väljarnas tilltro till oppositionen som enhetligt alternativ.

Samma effekt skulle uppstå om kretsar av reaktionära die-hards inom sam-

lingspartiet lyckades vända på partiets lovande utveckling till ett idérikt och initiativkraftigt samarbetsparti; en spökgestalt i form av ett "riktigt högerparti" är det sista oppositionen behöver. Vilka skulle vilja samarbeta med ett sådant parti, snart nog bestående av mäniskor, som ingenting lärt och ingenting glömt, ett parti utan nämnvärd anknytning till de intellektuella och utan förankring i ungdomen, ett parti, som både till sin ideologi och sin personuppsättning hade sin framtid bakom sig.

Skulle dylika utvecklingsmöjligheter materialiseras är sannolikt de nuvarande borgerliga partierna snabbt förbrukade som instrument för seriöst politiskt arbete. De skulle visserligen till någon tid ännu larma på riksdagsscenen och låtsas agera som politiskt relevanta faktorer; i längden skulle ingen låta sig luras. Oppositionens tyngdpunkt skulle förskjutas från partipolitiken till intressepolitiken. Vi skulle förmodligen få se hur de starka intresseorganisationerna i det moderna samhället tog över de uppgifter, som partipolitikerna på borgerlig sida på grund av sin bristande sammanhållning inte kan lösa.

Fråga är, för den delen, om en utveckling i den riktningen inte redan är i gång, just därför att man efter valet på många håll förlorat förtroendet för partipolitikerna. Näringslivets män, som framför allt är realister, kan tänkas förbereda sig på ett socialdemokratiskt maktinnehav för överskådlig tid framåt. Deras nuvarande reaktion inför de

borgerliga partiernas orkeslöshet är förståelig; de bygger ut sina informationsorgan i avsikt att skapa en mer effektiv upplysningsverksamhet om näringslivets förhållanden och sakliga argument. Steget från en sådan verksamhet och till en politisk opinionsbildning i större skala skulle kunna tagas snabbt nog.

Ett annat tidens tecken är att mäktiga fackliga intresseorganisationer såsom SACO, TCO och RLF alltmer målmedvetet framträder som opinionsbildare i de stora samhällsfrågorna, där partierna av ålder ansetts ha skyldighet att gå i spetsen. På löpande band håller dessa organisationer betydelsefulla konferenser och anordnar andra debatt- och utbildningsevenemang, där forsknings- och utbildningspolitiken, miljöfrågorna, lokaliseringpolitiken osv behandlas med en sakkunskap och ett engagemang, som ofta lämnar motsvarande insatser från de borgerliga partiernas sida långt efter. Det är sant att dessa partier är fattiga, just nu mer än någonsin, medan intresseorganisationerna är rika. Men en viktig orsak till att de borgerliga partierna alltmer förlorar i betydelse i den allmänna opinionsbildningen i de stora samhällsfrågorna är ju den inbördes splittringen. Lika litet som de var för sig orkar med att bygga upp valapparater, som kan konkurrera med socialdemokraternas hänsynslöst effektiva penetration av våra 1 000-tals sjukhus och andra sociala välfärdsinrättningar, lika litet kan de var för sig hävda sig i den allt intensivare och alltmer komplicerade samhälls-

debatten. Deras resurser härför är på grund av splittringen hopplöst otillräckliga — både beträffande utbildat folk och ekonomiska tillgångar. Det är inte att undra på om de då skjuts åt sidan av intresseorganisationerna.

Grundfelet är naturligtvis att alltför många inom de tre partiernas ledande skikt lever kvar i en gången politisk värld, där riksdagsgrupperna utgjorde partiernas kärna och riksdagsutskotten ett politiskt relevant arbetsfält. Man har inte förmått eller velat inse, att det långa socialdemokratiska maktinnehavet och samhällets inrutning i fast etablerade och ekonomiskt slagkraftiga intresseorganisationer i grund förändrat förutsättningarna för den partipolitiska oppositionens arbete. Politisk makt får den ju endast genom att komma i regeringsställning; dess politiska medinflytande i oppositionsställning beror helt på dess förmåga att hålla samman till gemensam styrka. Endast därigenom kan den väcka respekt och vinna hänsynstagande hos de faktiska makthavarna — regeringsparti och intresseorganisationer.

Det är hög tid att man inom alla de tre borgerliga partierna, och inte minst inom riksdagsgrupperna, ser sanningen i ögonen, nämligen att de egna partierna snabbt minskar i reell politisk betydelse. Naturen tål inga tomrum. Framhärda de att genom fortsatt splittring ställa sig själva utan inflytande riskerar de att intresseorganisationerna och andra kollektiv träda fram i deras ställe som faktiska motvikter till socialdemokratin.